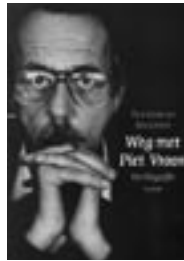

V. Busato

Weg met Piet Vroon. Een biografie

Amsterdam: Amsterdam University Press/Salomé, 2004,
236 p.
ISBN 90 5356 726 7

De nalatenschap van Piet Vroon: prutswerk?

Dennis Schutter

'Das Genie wohnt nur eine Etage höher als der Wahnsinn.'

Arthur Schopenhauer (1788-1860)

Pieter Adrianus Vroon werd als zoon van een Nederlands hervormde molenaar op 9 juli 1939 in Gorinchem geboren. Ondanks zijn streng religieuze opvoeding, raakte Vroon al op jonge leeftijd gefascineerd door de sterrenkunde, de filosofie en de psychologie. In 1957 behaalde Vroon zijn hbs-A-diploma en werd hij assistent-accountant. Al spoedig had het accountancywerk voor Vroon intellectueel gezien geen uitdagingen meer en ging hij in 1963 psychologie studeren aan de Universiteit van Utrecht. Na zijn studie, die hij in 1966 afrondde, werd Vroon per direct medewerker aan de vakgroep Functieleer, waar hij in 1972 cum laude promoveerde op de dissertatie *Enkele psychofysische en cognitieve aspecten van de tijdzin*. Tussen 1976 en 1983 was hij als docent verbonden aan de Universiteit van Leiden. In 1983 keerde hij terug in Utrecht als hoogleraar, waar hij tot zijn dood in januari 1998 zou blijven werken.

Vroon was een man die een wetenschappelijke synthese nastreefde door naar verbanden te zoeken die in eerste instantie niet of nauwelijks voor de hand lagen. Hij hekelde de theorieleze opeenstapeling van feitenkennis ('De ontplofte confettifabriek') die volgens hem kenmerkend was voor de psychologie. Het feit dat hij sterk het gevoel had dat de psychologie werd beschouwd als een minderwaardige tak van de wetenschap, heeft hem ertoe aangezet om de psychologie te populariseren en misstanden in het vak aan de kaak te stellen.

'Over de doden niets dan goeds!', maar dat zal niet het uitgangspunt van Vittorio Busato (1965) zijn geweest, toen hij begon te schrijven aan zijn biografie *Weg met Piet Vroon*. Busato's boek maakt al snel duidelijk dat de

bijdrage van Vroon in academisch opzicht gering is geweest. Daar staat tegenover dat Vroons indrukwekkende kennis van zaken en creativiteit hem de mogelijkheid gaven grotere (interdisciplinaire) verbanden te leggen. Een gevolg daarvan was dat de grenzen tussen *Wahrheit* en *Dichtung* wel eens dreigden te vervagen. Dit, in combinatie met het feit dat Vroon zich niet altijd bij zijn leest hield, vormde één van de redenen, waarom hij vaak kritiek kreeg, van zowel vakbroeders als wetenschappers uit andere disciplines. Zo had Vroon het regelmatig aan de stok met artsen. Met soms weinig subtiele uitlatingen en kort-door-de-bocht-redeneringen over zaken zoals ziektepreventie, kanker, de behandeling van reuma en astma, kreeg Vroon menigmaal van medici te horen dat hij zich beter niet kon bemoeien met zaken waar hij geen verstand van had.

Vroon was hoogleraar in de theorie, de geschiedenis en de filosofie van de psychologie, en lesgeven behoorde tot zijn voornaamste academische taakstelling. In zijn goede jaren was hij ook een begenadigd lector. Vroon vond dat het in het onderwijs draaide om het ontsteken van een vuur in plaats van het domweg vullen van hoofden. Hij introduceerde de afkorting ZULO (Zeer Uitgebreid Lager Onderwijs) om het erbarmelijke niveau en de teloorgang van het universitair onderwijs aan te geven en maakte daarmee zijn persoonlijke betrokkenheid kenbaar.

Busato schrijft op intrigerende wijze over Vroons kwetsbare, tweeledige natuur en hoe dit in zijn werk duidelijk was terug te vinden. Het is typerend dat Vroon graag en veel schreef over het evolutionair geïnspireerde hersenmodel van de Amerikaanse neurofysioloog Paul MacLean (1990). Deze theorie stelt dat de hersenen bestaan uit een opeenstapeling van lagen die elk

uit een verschillende fase van de evolutie stammen. Het oudste gedeelte zou analoog zijn aan een instinctief (proto-)reptielencomplex, waarna een concentrische uitbreiding leidde tot het emotionele zoogdierenbrein. De primaten, waaronder de mens, hebben vervolgens twee miljoen jaar geleden te maken gekregen met een derde uitbreiding, de neo-cortex, die vooral betrokken is bij hogere cognitieve processen en de regulatie van ons limbische systeem. Fouten in communicatie tussen het emotionele en cognitieve systeem zouden een verklaring kunnen geven voor veel menselijk gedrag en alledaagse misstanden in de maatschappij. De evolutie van de neo-cortex zou volgens MacLean te snel zijn gegaan, waardoor de verschillende systemen niet goed op elkaar zijn afgestemd. Cognitief en emotioneel gedrag zouden zo in zekere zin losgekoppeld zijn. Vroon (1989) gebruikte in dit verband wel eens de term 'schizopsychologie'.

Vroon heeft, zoals Busato terecht concludeert, beslist bijgedragen aan de popularisering van de psychologie. Met zijn humoristische schrijfstijl wist hij de lezer tot het eind toe te fascineren. Dit laatste geldt ook voor Busato's biografie. Het is alleen jammer dat Busato geen toegang had tot alle bronnen. Die hadden zijn biografie extra diepgang en objectiviteit kunnen geven. Het is een beperking die de totstandkoming van zijn werk wellicht heeft bemoeilijkt. Soms lijkt het alsof het boek met tussenpozen is opgeschreven, getuige de vele herhalingen die erin voorkomen. Desondanks is het doel van Busato om zo'n eerlijk mogelijk beeld te schetsen van Vroon, zeker gehaald en is het een bijzondere biografie geworden.

Aan het einde van zijn boek concludeert Busato dat Vroon een indrukwekkend, omvangrijk en breed, maar deels ook speculatief en overmoedig oeuvre

heeft achtergelaten. Vroon heeft op zijn minst velen geprikkeld tot nadenken. Het is jammer dat Vroon na zijn *Tranen van de krokodil* (1989) en *Wolfsklem* (1992) nooit is toegekomen aan het schrijven van het laatste deel van wat een treffende trilogie van de menselijke evolutie had kunnen zijn.

Ten slotte moeten de drijfveren van Busato voor het schrijven van deze biografie iets te maken hebben gehad met het besef dat dit misschien de enige manier is om de nalatenschap van Vroon in ere te houden. Veel studenten weten

tegenwoordig niet meer over Vroon te vertellen, dan dat hij die doorgedraaide geleerde was die wel eens in verwarde toestand op televisie verscheen. Zijn boeken maakten vroeger stevast deel uit van de collectie in de boekhandel. Tegenwoordig is zijn oeuvre alleen nog bij de uitgever op bestelling te verkrijgen of helemaal niet meer leverbaar. Vroon heeft ooit eens gezegd, dat de mens vergeet wat hij moet onthouden en onthoudt wat hij beter maar kan vergeten. Het is te hopen dat Busato daar een stokje voor heeft gestoken.

Literatuur

- MacLean, P.D. (1990). *The triune brain in evolution. Role in paleocerebral functions*. New York: Plenum Press.
- Vroon, P.A. (1989). *Tranen van de krokodil. Over de snelle evolutie van onze hersenen*. Amsterdam: Ambo.
- Vroon, P.A. (1992). *Wolfsklem. De evolutie van het menselijk gedrag*. Amsterdam: Ambo.

Dr. D.J.L.G. Schutter is als theoretisch en biologisch psycholoog verbonden aan het Helmholtz Onderzoeksinstituut en de afdeling Psychonomie aan de Universiteit Utrecht. E-mail: <d.schutter@fss.uu.nl>.

Boeken

J. de Zeeuw, R. Dekker & W.C.M. Resing

Algemene psychodiagnostiek I. Testmethoden

Leiden: PITS, 2004, 611 p.
ISBN 90 77020 03 9

Tests onzuiver belicht

Peter Tellegen

De omvangrijke uitgave *Testmethoden* is de achtste en geheel herziene druk van band I van het standaardwerk *Algemene psychodiagnostiek* van Jan de Zeeuw. De auteur is in 1998 overleden en deze uitgave is verzorgd door Riet Dekker en Wilma Resing. De banden II (*Testtheorie*) en III (*Testpraxis*) zullen niet meer worden herzien. Net als in de vorige uitgave uit 1995 bestaat het boek uit drie gedeeltes. Een inleidend deel dat de verschillende aspecten van psychologische tests beschrijft, zoals doelstelling, meettheorie, betrouwbaarheid en validiteit, een deel gericht op onderzoek van de intelligentie, en een deel gericht op onderzoek van de persoonlijkheid. Het boek wordt afgesloten met een uitgebreide literatuuropgave en een aantal indexen. De auteurs zien het boek in de eerste plaats als leerboek voor de psychodiagnostische testmethodiek en daarnaast als naslagwerk.

De beschrijving van de theoretische achtergrond van het intelligentieonderzoek is geactualiseerd en het overzicht van tests is aangepast aan nieuwe ontwikkelingen. Op het

gebied van de persoonlijkheid zijn de nieuwe auteurs naar eigen zeggen minder bekend. Dat verklaart wellicht het opmerkelijke feit dat de helft van het deel over persoonlijkheidsonderzoek is gewijd aan projectiemethoden. Blijkbaar achten Dekker en Resing vooral de Rohrschachtest van groot belang voor de hedendaagse diagnostiek. In de door hen toegevoegde lijst van aanbevolen literatuur hebben maar liefst acht van de zeventien publicaties betrekking op de Rohrschach.

Het inleidende gedeelte van *Algemene psychodiagnostiek I* gaat in op de psychometrische aspecten van meetinstrumenten. In vijftig pagina's komen achtereenvolgens aan de orde: terminologie, indelingen van tests, meettheorie, testtheorieën, normering, testbetrouwbaarheid, testvaliditeit, testpsychometrie, testafname, en ten slotte interpretatie en advisering. Ofschoon dit gedeelte geheel is herschreven, zijn sommige passages nodeloos ingewikkeld en niet erg helder geformuleerd. Dit moge blijken uit de volgende twee citaten: 'De uitspraak: "gezien onze gegevens heeft p een goe-

de kans van slagen" is verantwoord. In feite gaat het hier niet om de kans van de individuele onderzochte, maar om de kans van de diagnost met de test(s)' en 'Naarmate de spreiding van de testcores groter is, wordt ook de standaardmeetfout groter. Dit is het gevolg van de hierboven genoemde herdefiniëring van het replicatieconcept van het klassieke testmodel!'

Deze inleiding in de testtheorie is ongeschikt als leerstof omdat te veel informatie in een te beknopte vorm wordt behandeld. Een onoverkomelijk probleem vormt echter het grote aantal fouten met betrekking tot de behandelde theorie. Ten Berge (1980) oordeelde indertijd al als volgt over *Testtheorie* van De Zeeuw: 'Maar het betoog wordt zo vaak en in zo ernstige mate ontregeld door misgrepen dat dit boek noch als leerboek, noch als naslagwerk kan worden aanbevolen.' Voor dit boek geldt helaas hetzelfde met betrekking tot het psychometrische deel. Van de misgrepen volgen hier enkele voorbeelden.

- Meerkeuze-items in intelligentietests hoeven niet ten minste vier